

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

- א. הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו
1.....
ב. הזהרו בוורידין כרבי יהודה
2.....
ג. הזהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה
3.....
ד. ... נבוכדנאצר ספריה דבלאדן הוה ... רהט בתריה כדרהיט ארבע פסיעות אתא גבריאל ואוקמיה אמר רבי יוחנן אילמלא (לא) בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל
4.....

דף צו.

א. הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו

זקן ששכח תלמודו יש להזהר בכבודו ולקום מפניו ולחלוק לו כבוד, ואם חיבר חיבורים חובה לנהוג בו מנהג ת"ח¹.

¹ עיין ב עלי תמר מסכת ברכות פרק ט הלכה ה ומועד קטן פרק ג הלכה א, וז"ל את ה' אלוך תירא, אותו ואת תורתו, כתבתי שם שמפני כן נקרא ת"ח תורה, שכן אמרו לקמן בה"ז הרואה ת"ח שמת כרואה ס"ת שנשרף, א"כ הרי הוא כס"ת חי. וכ"ה בקידושין ל"ג וברש"י שם, ומפ"ז נראה שזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו אינו בכלל זה שכן קדושתו אינה כקדושת ס"ת אלא כקדושת ארון. וכן משמע הלשון בברכות ח ע"א הזהרו בזקן ששכח תלמודו, משמע שאין בו רק זהירות אבל אין בו משום מצ"ע, דא"כ ה' אלוך תירא. ושם הארכתי בזה. אולם משמע מלשון הגמרא בברכות הזהרו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחות בארון שיש בזה גדר המתכבד בקלון שברי לוחות וכעין שאמרו רבותינו בחגיגה פ"ב ה"א וא"כ כ"ש בת"ח ששכח תלמודו מחמת אונסו שיש בזה משום המתכבד בקלון ת"ח אומלל וקרוב הדבר שיהיה בכלל המתכבד בקלון חברו שהחמירו חז"ל ואמרו אין לו חלק לעוה"ב. וגם יש בזה משום מלבין פני ת"ח חי ומרגיש ברבים שהוא חמור מאד ע"כ נראה שיש להזהר בזה מאד. ולפ"ז נראה שאין חובה לקום מפניו כמו שאין חובה לעמוד מלפני ארון קודש בלי ס"ת. אולם בברכות ח אמרו, שלחו מתם הזהרו בזקן ששכח תלמודו שהרי הלוחות ושברי לוחות מונחות בארון. ועפ"ז יש לדון אם מחוייבים לקום מפניו. הנה בס"ת שפסולה מחמת טעויות נראה שחובה לקום. ואמנם יש לחלק ולומר שזהו דווקא בס"ת כשירה וא"כ בנ"ד שזקן ששכח תלמודו שדומה לשברי לוחות יש להסתפק אם חובה לעמוד מפניו כמו בס"ת שבלה. ואף ששברי הלוחות בעצמם בוודאי היו צריכים לקום מפניהם כי המכתב מכתב אלוקים הוא, אכן הדמיון של זקן ששכח תלמודו לשברי לוחות הוא לאו דווקא, אלא ר"ל שהוא כס"ת שבלה, וצ"ע בזה. ונ"ל שאם ת"ח חבר ספר שלומדים ממנו אעפ"י שהוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ב. והזהרו בוורידין כרבי יהודה

בשעת² שחיטה מתעורר כל הדם שבגוף החי לצאת דרך הסימנים והורידין שבצוואר, ולכן צריך לנקוב הורידין³ בשעת שחיטה או אחר כך, כל זמן שמפרכס, שאז עדיין הדם חם ויוצא על ידי הנקבים שבוורידין⁴. ולא שהורידים הם בתורת שחיטה⁵, אלא שצריך לנקבם בשעת שחיטה בעוד הדם חם שלא נתקרר בתוכו ואז לא יוכל לצאת, וכל זמן שהיא מפרכסת עדיין חמין הם ומנקבין ודיו

ואם לא עשה כן נשאר דמיהם בם ואינו יוצא הכל לא על ידי מליחה ולא על ידי צליה, ואפילו נקב הורידין קודם צליה או מליחה, כיון שכבר נתקרר הדם.

וזה תקנתו, שינתחנו אבר אבר, ואז מותר בין לצלי, ובין למליחה ולקדרה, דכיון דנחתך כל כך, הדם יוצא.

ונהגו להקל בעוף בהסרת הראש מן הגוף לבד⁶, וחשבינן ליה כנתוח אבר אבר דבהמה.

שכח תלמודו וכולל אף את ספרו, יש בו מעלת ת"ח שהרי לומדים מספרו וכמו שאם נדר איזה דבר לביהכ"ס וחקוק עליו שמו, אינו בכלל נשתקע שמו כמ"ש במגילה פ"א ה"ו, וה"ה כאן שהרי שמו חקוק על ספרו ולומדים ממנו. הרי תורתו לא נשתכחה שהמלמד תורה הרי הוא כאלו לומדה, ועמ"ש במכות פ"ב ה"ו.

² שו"ע ונו"כ י"ד כב א ובשמלה חדשה שם.

³ בב"י הביא ד' רמב"ם ועיטור בשם גאונים דאין הלכה כר"י וכ"נ דעת הראב"ד שהביא בכלבו וב"י. ועי' בדרכי משה אות ד' ג"כ בזה שהמנהג נתפשט כדעת המקילין והדרכי משה סיים דטוב להחמיר. ונראה מזה דהוי רק חומרא בעלמא. ובאמת מה שתמהו ע"ד רמב"ם יש לדון עפמ"ש האור זרוע הל' שחיטה סי' שע"ג דהוי מחלוקת ואח"כ סתם דמתני' דהשוחט ולא יצא דם מוכח דגם בלא יצא דם מותר באכילה וא"ל דמיירי בחותך אבר אבר דא"כ מאי למימרא דכשרין ונקט גס עוף ע"ש. וי"ל דזהו טעמו של הר"מ. והן אמת דלפמ"ש הרשב"א ור"ן רפ"ב דחולין דבלא יצא דם דלא פירש מקום למקום ליכא חששא אין ראי' אבל הרי לדעת הרא"ש אינו כן. ועי' בש"ך סקי"ג ובתב"ש סקי"א מ"ש בזה. דעת תורה שם ב

⁴ ועיין לבוש שם שכתב רוב דמים שבבהמה ושבועף נגררין אחר הורידין שבצוואר, ובשעת השחיטה הבהמה מרתתא וכל הדם שבתוכה מזדעזע ונעקר ממקומו לצאת, ואם מוציא הורידין פתוח כגון שנחתכו עם השחיטה הרי הוא יוצא דרך שם, ואם לא נחתכו נשאר הדם בהם ונקרש וגם מתפשט לבשר שסביב הורידין, ושוב אינו יוצא לא על ידי מליחה ולא על ידי צליה כל זמן שהעוף או הבהמה שלימים, אבל על ידי חתיכה ומליחה יוצא הדם, הילכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הורידין, כדי שיצא הדם, ואז מותר אפילו לבשלו שלם.

⁵ שהרי אם שהה או דרס בהן כשרה דלא אנמריה בם הלכות שחיטה, לבוש שם

⁶ בד"מ העתיק בשם המרדכי וז"ל ומיהו תימא שאנו מבשלים בכל יום וצולין עופות בלא ניתוח אף על פי שלא שחט ולא ניקב הורידין לכן נראה כר"ת דדוקא עם הראש מיקרי שלם אבל אנו שחותכין הראש אין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ולכן לא נהגו האידנא לשחוט או לנקוב הורידין בשעת שחיטה, דתמיד מסירין הראש מהגוף בעוף, ומנתחין אבר אבר בבהמה קודם מליחה או צליה, אפילו בגדיים וטלאים הדקים:

ואם רוצה לצלות⁷ עוף או בהמה שלם, או למלחם ולבשלם שלם, על ידי שחיטת או נקיבת הורידין בשעת שחיטה, צריך הוא אז לנקוב את כל ורידין וחוטין שבבשר הצוואר, עד שלא ישאר שלם גם אחד⁸, ואז מותר אפילו לכתחילה בין לצלי בין לבישול.

ואם לא עשה כן, נראה לי דלא מהני, אפילו מחטט הורידין שבצוואר עם הבשר שסביבותם אחר שנתקרו, מפני שכל הורידין שבגוף שופכין לורידין שבצוואר בשעת שחיטה, וכיון שלא היה להם מקום לצאת אז, שוב אינם יוצאים כי אם על ידי ניתוח אבר אבר בבהמה והסרת הראש בעוף, דאז יש להם מקום רחב לצאת על ידי צליה או מליחה.

ודוקא לענין לצלותו כולו כאחד מותר, דהאש שואב לכל דם שבכל הורידין וחוטין שבו, אבל למליחה ולקדירה בעי ניתוח אבר אבר בבהמה, והסרת הראש על כל פנים בעוף. ואם נתבשל כך, יש לאסור בשלא יצא דם, אפילו שחט לורידין.

השוחט⁹ ולא יצא דם מבית השחיטה, אין צריך לשחוט הורידין, כיון דלא נתעורר הדם לצאת.

ג. והזהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה

צריכים לחתיכות הוורידין וההיא דקאמר שמנתחה אבר אבר לאו דוקא א"נ משום דצוואר בהמה גדולה צריך לחתוך הצוואר לב' חתיכות אבל עוף שצווארו דק די בהסרת הראש עכ"ל. מ"ז שם ז
7 שמלה חדשה שם

8 לכאורה דלא כש"ך הביא כמ"פ שהם ב' ורידין ובפיהמ"ש להר"מ כתב שהם ב' גידים הדופקים. וע' בשו"ת בש"ר סי' ל"ד בכסא דהרסנא שם שביאר ד' הר"מ שהם הגידים המוציאים הדם מחדר הלב ונקראים אורטריע בלע"ז ואותם הנקראים וינו הם המביאים את הדם לחדר ב' של הלב וכשחותכים הגידים הדופקים יוצא דם בשפע גדול והביא מסומה מ"ז לנקמינהו לורידין וברש"י שם ע"ש עוד בזה. וע' במעדני יום טוב פ"ב דחולין אות כ"ז דלשי' בעל העיטור שהביא שם באות כ"ה הם ב' גידים בצד זה וב' בצד זה וע"ע בדברי חמודות פ' גיד הנשה אות נ' שהוכיח מהר"ן דלא כהב"י סי' ס"ה. וע' במבוא שערים לרנ"ש בדיני ניקור שבסוף הגהת שערי דורא מ"ש ע"ד הב"י הנ"ל, ועי' בדרישה ופרישה סי' ס"ה שם מ"ש בזה. דעת תורה שם ועיין בדרכ"ת ג' שהביא כו"פ שכתב שצריך לחתוך כל הוורידין אף דבאמת ליכא רק ב' וורידין מ"מ כיון דאנן אין בקיאים איזה הן הב' ע"כ צריך לחתוך כולן מספק עי"ש וכ"כ בשמ"ח ותב"ש ס"ק ב' שצריך לחתוך כל הוורידין וכל החוטין שבבשר הצוואר עד שלא ישאר שלם אף א' מהם ואז מותר לכתחילה בין לצלי בין לבישול אבל אותן הנמצאים תוך העצם אינן בכלל זה עי"ש וכ"כ בשפ"ד ס"ק א' וב' עי"ש.
9 שמלה חדשה שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר במסכת נדרים דף פא. שהזהירו בבני עניים ללמודם תורה¹⁰, ושכר מלמדי¹¹ תינוקות תקנת חכמים היתה לפרוע מקופת הקהל בעד כל התינוקות שבעיר בני העשירים והעניים יחד, ועכשיו במדינות אלו נוהגין שכל אחד פורע בעד בנו אם ידו משגת.

ומי שאין ידו משגת חייבים הציבור לפרוע בעדו מתקנת חכמים¹², וכל עיר שאין בה מלמדי תינוקות מחרימין כל אנשי העיר שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שהוא הבל שאין בו חטא

ובקהילות גדולות יש חבורות נמנים לדבר מצוה רבה זו, המתנדבים שכר תלמוד תורה לבני העניים, ובמקומות שאין שם חבורה זו כופין לפרוע מקופת הקהל ואמרו חכמים הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה שנאמר יזל מים מדליו.

ד. נבוכדנאצר ספריה דבלאדן הוה ... רהט בתריה כדרהיט ארבע פסיעות אתא גבריאִל ואוקמיה אמר רבי יוחנן אִילמלא (לא) בא גבריאִל והעמידו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל

כבר התבאר במסכת ברכות דף לד. ובמסכת יומא דף נג: שלאחר סיום תפילה העמידה בין בחול בין בשבת ויו"ט כורע ופוסע ג' פסיעות לאחריו¹³, בכריעה אחת, כדרך שנפטרים מלפני המלך ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן כאלו לא התפלל. וי"א¹⁴ שצריך שש פסיעות ומקיים בכך שחזור ג' פסיעות חזרה למקומו.

¹⁰ ר"ן כאן ועיין באר שבע מסכת סנהדרין דף צו עמוד א

¹¹ שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה פרק א סעיף ג

¹² והעניים יכולים לכופ את העשירים לפרוע בעד בניהם מקופת הקהל ואפילו העשירים יכולים לכופ זה את זה לפרוע שכר מלמדי תינוקות שלהם מקופת הקהל שנותנים בה גם מי שאין לו בנים כי כן היתה עיקר תקנת חכמים להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר בין גדולה בין קטנה ולהטיל שכר מלמדי כל התינוקות שבעיר בין עשירים בין עניים על כל הקהל שבעיר כל אחד כפי השגת ידו אפילו מי שאין לו בנים.

¹³ שו"ע ונו"כ או"ח קכג א

¹⁴ דעת רבינו מנוח כמובא בבית יוסף שם "דהני שלש פסיעות ילפינן להו מדכתיב (יחזקאל א ז) ורגליהם רגל ישרה רגליהם תרי רגל חד ויש אומרים שש דהא כתיב בתריה וכף רגליהם ככף רגל עגל ואף על גב דשלש פסיעות אשכחן ששה לא אשכחן סבירא ליה דפסיעה אינה אלא כשמניע שתי רגליו וכן מנהג חכמי צרפת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ונהגו לומר אח"כ יהי רצון שיבנה בית המקדש כו', מכיון שאחד הטעמים¹⁵ לג' פסיעות אלו, הוא כמבואר כאן שבזכות ג' פסיעות שפסע נבוכדנצר זכה להחריב ביהמ"ק, לכן אנו פוסעין ג' פסיעות ומתפללין להקב"ה – שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו כו'. ועוד כי התפלה במקום העבודה ולכן מבקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה ממש.

ויש המפרשים¹⁶ על פי זה נוסח התפילה בתפלת מוסף של ג' רגלים: "והשב כהנים לעבודתם כו' ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך – בשלש פעמי רגלינו" שהכוונה "בשלש" בזכות שלש פעמי רגלינו, שאנו פוסעים אחרי התפלה, יבטלו שלש פסיעות של נבוכדנצר, ונזכה לבנין בית המקדש.

קודם שפוסע יש לו לכרוע ואחר שפסע ג' פסיעות, יכוין רגליו כמו בתפלה כשאומר עושה שלום מפני שמטה עצמו לצד שכינה בעודו כורע¹⁷, וקודם שיזקוף יאמר עושה שלום במרומי, והופך פניו לצד שמאלו שהיא ימין השכינה השרויה נגדו בצאתו מן התפלה, וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו, הופך פניו לצד ימינו שהוא שמאל השכינה ואח"כ ישתחוה לפניו, בהשתחואה גדולה יותר מהצדדים, כעבד הנפטר מרבו, ויאמר עלינו ועל על ישראל¹⁸. ולא יתן שלום בשעה שפוסע אלא לאח"כ. וכן הדין בעושה שלום של קדיש.

סדר ג' פסיעות הוא שמניח רגל שמאל בצד עקב (סוף) רגל ימין, ואחר כך רגל ימין בצד עקב רגל שמאל, ואח"כ משוה רגל שמאל לרגל ימין, ולא יעשה פסיעות גסות מעקב בצד גודל, ולא יותר משלשה דמיחזי כיוהרא. והפסיעה השניה יעשה שתהיה גדולה יותר מהפסיעה הראשונה והשלישית.

איטר יפסע בתחילה עם רגל ימין שהוא שמאל שלו¹⁹.

ויש אומרים תלת הוו בשובו למקומו שיש לו לחזור בשלש פסיעות כאשר בתחלה עכ"ל וכסברא אחרונה כתב ה"ר דוד אבודרהם.

¹⁵ מנן אברהם סימן קכג ס"ק א וז"ל עיין בב"י שכתב הרבה טעמים ועוד שמעתי טעם דבזכות ג' פסיעות זכה נ"נ להחריב ב"ה ולכן אנו פוסעים ג' פסיעות ומתפללין שיבנה ב"ה, ובאמ' בגמרא אית' ד' פסיעו' וברב' ש"ה דף ד' איתא ג' פסיעות וכ"ה בזהר מקץ ע' תמ"ז ופשוטו של דבר פוסע לאחריו כעבד הנפטר מרבו.

¹⁶ בטעמי המנהגים (סי' צ"ב בהגה"ה)

¹⁷ מ"ב שם ודלא כפרי מגדים כתב עד שיתחיל ש"ץ להתפלל, אולם רבים נהגו לעמוד ברגליים צמודות עד קדושה כדעת המ"א ופמ"ג שם וכ"פ בשו"ע הרב סעי' ה

¹⁸ דלא כהאומרים עלינו ועל כל ישראל בשעה שפונה לשמאלו אלא ועל כ"י יאמר כשמשתחוה לפניו. מ"ב שם ג

¹⁹ שו"ע הרב שם ה וכן נראה שמצדד בבה"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

אם אינו יוכל לפסוע לאחריו כגון שיש שם אנשים או שהמקום צפוף, יעשה הפסיעות לצדדיו, ואם גם לצדדיו לא יוכל לפסוע כהוגן, יכול להקל²⁰ לעשות ג' פסיעות קטנות אפילו הינם פחות מעקב בצד.

²⁰ לסמוך על שיטת הב"ח (ד"ה ובמקום) עפ"י הרשב"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

